

## ԳԵՄԱՆ

Դամբարանից հայտնաբերված միակ կնիքը սարդիոնից է: Գրեթե շրջանաձև (1.3x1.1սմ), վերին մասում ուռուցիկ, հարթ մակերեսին պատկերված է մենամարտի տեսարան (աղ.XIX,8): Կենտրոնում կանգնած մարդը, որն ավելի բարձրահասակ է, ծախս ոտքը առաջ դրած, լայն բացած, հենված աջ ոտքին, նիզակով հարվածում է թշնամու գլխին: Նա մորուքավոր է, մեծ քթով և գլխին կոում է հարթ գլակ: Ըստ երևույթին, տեղացի է: Իսկ դիմացինը, որը նիզակն ուղղել է հակառակորդի փորին, ավելի կարճահասակ, սաղավարտով է, ամենայն հավանականությամբ, պարսիկ է: Ի տարբերություն մյուս բովանդակություն ունեցող մյուս կնիքների՝ այստեղ տեղացու թիկունքին կանգնած է երսիսը րաց, թաթով ինչ-որ բան բռնած արջ: Ազատ կոմպոզիցիայով կերտած այս կերպարները հստակ են, համաչափությունները՝ մասամբ խախտված, նկատելի են որոշ մանրամասներ: Տվյալ գեմմայի գուգահեռները մեզ հայտնի չեն: Պատրաստված է «հունա-պարսկական» գլխափկայի ոճական առանձնահատկություններով, հմուտ վարպետի կողմից, լավատեղյակ ժամանակաշրջանի գլխափկայի նվաճումներին:<sup>439</sup> Կատարման տեխնիկայով, պատկերների վերարտադրությամբ գեմման ավելի մոտ է մ.թ.ա. V-IVդդ. կնիքներին: Եվ դա պատահական չէ, որովհետև այդ ավանդույթները շարունակվեցին ոչ միայն հելլենիստական, այլև ուշ անտիկ դարաշրջանում:<sup>440</sup> Հայաստանը հարևան երկրների մասն գտնվում էր այդ մշակույթի ազդեցության շրջանակներում: Շարունակվեցին ոչ միայն թեմաները, ոճական առանձնահատկությունները, այլև կիրառության մեջ մնացին աքեմենյան շրջանի գլանաձև և մյուս ափսի կնիքները: Դրա խոսքին վեպություններից են Արտաշատում հայտնաբերված կնքադրոշմների արխիվներում պահպանված Աքեմենյան գլանաձև կնիքներով դրոշմված կնքադրոշմները: Սիսիանի կնիքը կարող է պատկանել մ.թ.ա. III-II դարերին, ավելի վաղ, քան դամբարանի մյուս նյութերը: Լկն, հավանաբար, ազուցված է եղել վերը նկարագրված ոսկե առյուծազլուխ ապարանջանի բնում և պատկանել է թագավորական կամ իշխանական (աշխարհիկ իշխանություն խորհրդանշող) գարդատեսակների դասին: Հեծյալի կամ հետիոտնի հաղթական մենամարտը շատ տարածված թեմա էր: Թշնամուն ետդթելը պատերազմում և մենամարտում համարվում էր հզորության և ուժի արտահայտություն: Արտաշատում հայտնաբերված արխիվում կան բազ-

<sup>439</sup> Ժ.Դ.Խաչատրյան, Դիտողություններ Հայաստանի հելլենիստական գլխափկայի մասին, ԼՀԳ, 1974, № 7, էջ 99, 100, նկ. 2:

<sup>440</sup> Zores D.Chacatryan, Achalmenidische Traditionen im postachalmendischen Armenien, Archäologische Mitteilungen aus Iran und Turan, and. 32, Berlin, 2000, s. 43-49, Abb. 1,2; Ж.Д.Хачатрян, Отражение Ахеменидских традиций в эллинистическом и позднеантичном периодах, Научные труды, вып. III, Гюмри, 2000, с. 3-45.

մաթիվ նմանատիպ բովանդակության կնքադրոշմներ, այդ թվում հայկական թագով հեծյալի մենամարտը հռալիտի հետ պատկերով:<sup>441</sup> Որսորդությունը նույնպես դիտվում էր ոչ միայն որպես զվարճություն, այլև քաջություն, հերոսություն ցուցաբերելու միջոց: Մենամարտի և որսորդության դրվագներ պատկերելը հայ արվեստագետ-վարպետների հիմնական թեման էր երկար ժամանակ:

<sup>441</sup> **Zores Khachatryan**, The archives of sealings found at Artashat (Artaxata). Bulletin de correspondance hellénique, supplement 29, 1996, p. 367, fig. 5-6.